

Acta Academiae Beregsasiensis

2017

ISSN 2310-1954

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАКАРПАТСЬКИЙ УГОРСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНІ Ф. РАКОЦІ ІІ

Acta Academiae Beregsasiensis

Науковий вісник

Том XVI

Берегово–Ужгород
2017

УДК 001.2
А – 19

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ №20186-9986Р від 18.07.2013 р.

„Acta Academiae Beregsasiensis” засновано у 2000 році
та видається за рішенням Видавничої ради
Закарпатського угорського інституту імені Ф.Ракоці II

Рекомендовано до друку Вченою радою Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II
(протокол № 5 від 28.08.2017 р.)

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

кандидат педагогічних наук І. Орос

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

<i>А.Бочкор</i>	<i>кандидат історичних наук</i>
<i>В.Брензович</i>	<i>кандидат історичних наук</i>
<i>Ю.Чотарі</i>	<i>кандидат історичних наук</i>
<i>С.Черничко</i>	<i>доктор філологічних наук (заст. гол. ред.)</i>
<i>М.Контра</i>	<i>доктор філологічних наук</i>
<i>О.Кордонець</i>	<i>кандидат філологічних наук</i>
<i>І.Ковтюк</i>	<i>кандидат філологічних наук</i>
<i>Н.Лисенко</i>	<i>доктор педагогічних наук</i>
<i>М.Леврини</i>	<i>кандидат педагогічних наук</i>
<i>Л.Макаренко</i>	<i>доктор педагогічних наук</i>
<i>І.Мандрик</i>	<i>доктор історичних наук</i>
<i>І.Пенцикофер</i>	<i>кандидат філологічних наук (відповідальний редактор)</i>
<i>І.Самборовські-Нодь</i>	<i>кандидат історичних наук</i>
<i>І.Силадій</i>	<i>кандидат педагогічних наук (відповідальний секретар)</i>
<i>М.Сюсько</i>	<i>доктор філологічних наук (заст. гол. ред.)</i>
<i>А.Золтан</i>	<i>доктор філологічних наук</i>

А-19 **Acta Academiae Beregsasiensis 2017:** науковий вісник / Міністерство освіти і науки України, Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II; гол. ред.: *І.Орос.* – Ужгород: Вид-во ТОВ «РІК-У», 2017. – Том XVI. – 248 с.

У науковому віснику „Acta Academiae Beregsasiensis” Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II розглядаються актуальні питання наукових досліджень докторантів, аспірантів, викладачів навчальних закладів та співробітників наукових установ не лише України, але і зарубіжних країн.

УДК 001.2

ISSN 2310-1954
ISBN 978-617-7404-64-3

© Автори статей, 2017
© Закарпатський угорський інститут
імені Ференца Ракоці II, 2017

ISSN 2310-1954

UKRAJNA OKTATÁSI ÉS TUDOMÁNYOS MINISZTERIUMA
II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁTALJAI MAGYAR FŐISKOLA

Acta Academiae Beregsasiensis

Tudományos folyóirat

XVI. évfolyam

Beregszász–Ungvár
2017

УДК 001.2
А – 19

Nyomtatott tömegtájékoztatási eszközök állami nyilvántartásának igazolása:
széria: KB № 20186-9986P; kiadta: Ukrajna Állami Nyilvántartási Szolgálat 2013.07.18-án

Az *Acta Academiae Beregsiensis* 2000-ben lett alapítva, és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Kiadói Tanácsának határozata alapján jelenik meg

Kiadásra javasolta: a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa
(2017.08.28., 5. számú jegyzőkönyv)

FŐSZERKESZTŐ:
dr. Orosz Ildikó

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

dr. Bocskor A.
dr. Brenzovics L.
dr. Csatáry Gy.
dr. Csernicskó I. (főszerkesztő-helyettes)
dr. Kontra M.
dr. Kordonec O.
dr. Kótyuk I.
dr. Makarenko L.
dr. Mandrik I.
dr. Liszenko N.
dr. Lőrinc M.
dr. Penckófer J. (felelős szerkesztő)
dr. Szamorovszkyné Nagy I.
dr. Szilagyij I., (felelős titkár)
dr. Szjuszko M. (főszerkesztő-helyettes)
dr. Zoltán A.

KORREKTÚRA:

G. Varcaba I., Lőrinc M., Kordonec O.

TÖRDELÉS:

Tótin V.

A szerkesztőbizottság címe:
90202 Beregszász, Kossuth tér 6.,
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai
Magyar Főiskola
Tel.: (03141) 4-24-35
E-mail: kiado@kmf.uz.ua

© A szerzők, 2017
© II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai
Magyar Főiskola, 2017

ISSN 2310-1954

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
FERENC RÁKÓCZI II. TRANSCARPATHIAN HUNGARIAN INSTITUTE

Acta Academiae Beregsasiensis

Research Journal

Volume XVI

Berehovo-Uzhhorod
2017

УДК 001.2
А – 19

Certificate of State Registration of Printed Mass Media, Series KB № 20186-9986P,
Issued by the State Registration Service of Ukraine, December 20th, 2013

The journal „Acta Academiae Beregsasiensis” was established in 2000 and is published by the
Publishing Council of Ferenc Rákóczi II. Transcarpathian Hungarian Institute

Recommended to publication by the Scientific Council of Ferenc Rákóczi II. Transcarpathian
Hungarian Institute, record № 5 from August 28, 2017

EDITOR-IN-CHIEF:

dr. I. Orosz

EDITORIAL BOARD:

dr. Bocskor A.
dr. Brenzovics L.
dr. Csatáry Gy.
dr. Csernicskó I. (Deputy Editor-in-Chief)
dr. Kontra M.
dr. Kordonec O.
dr. Kótyuk I.
dr. Makarenko L.
dr. Mandrik I.
dr. Liszenko N.
dr. Lőrincz M.
dr. Penckőfer J. (Editor of the issue)
dr. Szamborovszkyné Nagy I.
dr. Szilagyij I. (secretary)
dr. Szjuszko M. (Deputy Editor-in-Chief)
dr. Zoltán A.

PROOF-READING:

G. Varcaba I., Lőrincz M., Kordonec O.

MAKEUP:

Tótin V.

The address of editorial board:
Ferenc Rákóczi II. Transcarpathian Hungarian Institute
Kossuth square, 6.
90202 Berehove, Ukraine
Tel.: (380-3141) 4-24-35
E-mail: kiado@kmf.uz.ua

© Authors, 2017
© Ferenc Rákóczi II. Transcarpathian
Hungarian Institute, 2017

Зміст

СЕВЛЕШ НОРА: Нові погляди і висновки... Лучіан Боія: <i>Переможені і переможці. Переосмислення Першої світової війни</i>	15
---	----

***

ПОПЕЙ АРПАД: Вибори до Союму на Закарпатті у лютому 1939 року. Штрихи до історії виборів Союму Карпатської України.....	21
--	----

ВАРГА РОБЕРТ: Шпигуни і особи, що підозрювалися в шпигунстві, на території Ужанського комітату під час воєнних дій 1914-1915 рр.	42
--	----

ПНТЕР ЗОЛТАН АРПАД: Солдати з Корцога на захисті Північної Трансильванії та Закарпаття під час Другої світової війни	63
---	----

Б. ШТЕНГЕ ЧОБО: Дерев'яний хрест над Косівською Полянною – трагедія лейтенанта-льотчика Калмана Домбі.....	75
---	----

ІЛЛЕШФОЛВІ ПЕТЕР: „...Гармата лунала поруч...” – воєнний щоденник прапорщика у запасі др. Імре Бодора, 1944-45	85
---	----

ЧОТАРІ ЮРІЙ: З історії Угочанського комітатського архіву.....	116
--	-----

***

КІШНЕ БЕРНГАРТ РЕНАТА, КРІГЕЛ ЖОФІЯ: Креативне тлумачення ролі у метафоричному мисленні майбутніх педагогів.....	126
---	-----

ФУРЧО ЛАУРА, КІШНЕ БЕРНГАРТ РЕНАТА, МОДЬОР АГНЕСЬ, ШІНКО АННАМАРІЯ, САСКО РІТА: Ставлення педагогів до он-лайн освіти.....	137
---	-----

БОКОТЕЙ ЛІАННА: Формування естетичної культури підростаючого покоління.....	154
--	-----

ГУСТІ ІЛОНА: Роль рівня володіння мовою вчителями при викладанні англійської мови в закарпатських школах з угорською мовою навчання в Україні.....	162
---	-----

КАЧУР АННАМАРІЯ: Рівень знань з англійської мови учнів шостих класів м. Берегова та їх ставлення до вивчення іноземних мов	173
---	-----

***

ДУДИЧ ЛАКАТОШ КАТЕРИНА, ТОВТ ПЕТЕР: Відомості про великодоброньський діалект ...	185
---	-----

ДНІСТРІАНЬСЬКИЙ МИРОСЛАВ: Топонімія Українських Карпат як джерело дослідження процесів заселення.....	191
--	-----

АБОНІ АНДРЕЯ ТІМЕЯ: Дослідження німецьких запозичень на конкретному словниковому матеріалі.....	199
--	-----

***

Шютев Давід: Аналіз консолідованої фінансової звітності і прибутковості
угорських дисконтних магазинів та гіпермаркетів 212

***

Шшко Котолін: Cuius regio ejus religio? Свобода віросповідання в Туреччині 227

***

Брензович Маріанна: „... З одного боку жарг, з іншого – цілком серйозно”
Роберто Боланьо: „2666” 242

Tartalom

SZŐLŐSI NÓRA: Új szemlélet, új konklúziók... Lucian Boia: <i>Vesztesek és győztesek. Az első világháború újraértelmezése</i>	15
---	----

***

POPÉLY ÁRPÁD: Szojmvasztás Kárpátalján 1939 februárjában. Adalékok a kárpátukrán sojjm megváasztásának történetéhez.....	21
---	----

VARGA RÓBERT: Kémek és kémgyanus személyek Ung vármegye hadműveleti területén 1914–1915 között.....	42
--	----

PINTÉR ZOLTÁN ÁRPÁD: Karcagi honvédek Észak-Erdély és Kárpátalja védelmében a II. világháború idején.....	63
--	----

B. STENGE CSABA: Fakereszt a Gyil Bozsenin, Kaszómező felett – Domy Kálmán repülő főhadnagy tragédiája.....	75
--	----

ILLÉSFALVI PÉTER: „...közérlől dörgött az ágyú...” – dr. Bodor Imre tartalékos zászlós háborús naplója, 1944–1945.....	85
---	----

CSATÁRY GYÖRGY: Ugocsa vármegye levéltárának történetéből.....	116
---	-----

***

KISNÉ BERNHARDT RENÁTA, KRIEGEL ZSÓFIA: Kreatív szerepértelmezés a pedagógusjelöltek metaforáiban.....	126
---	-----

FURCSA LAURA, KISNÉ BERNHARDT RENÁTA, MAGYAR ÁGNES, SINKA ANNAMÁRIA, SZASZKÓ RITA: Pedagógusok véleménye az online képzésről.....	137
--	-----

BOKOTEI LIANNA: Az esztétika kultúra kialakulása a felnövekvő generációban.....	154
--	-----

HUSZTI ILONA: A tanárok nyelvtudásának szerepe az angol nyelvtanításban a kárpátaljai magyar iskolákban.....	162
---	-----

KACSUR ANNAMÁRIA: Beregszászi hatodikosok angol nyelvtudásszintje és nyelvtanulási attitűdjei (esettanulmány).....	173
---	-----

***

DUDICS LAKATOS KATALIN, TÓTH PÉTER: A nagydobronyi nyelvjárásról.....	185
--	-----

DNYISZTRJANSZKIJ MIROSLAV: Az Ukrán-Kárpátok toponimiája mint a benépesülési folyamatok vizsgálatának forrása.....	191
---	-----

ABONYI ANDREA TÍMEA: Német jövevénytiszta vizsgálata egy hiánypótló szótár
tükrében 199

***

SÜTŐ DÁVID: Magyarországi diszkontok és hipermarketek összevont pénzügyi
kimutatásainak vizsgálata és jövedelmezőségi elemzése 212

***

SISKA KATALIN: Cujus regio ejus religio? A vallásszabadság esete Törökországgal.....227

***

Brenzovics Marianna: „...egyrészt vicc, másrészt teljesen komoly”
Roberto Bolaño: 2666.....242

Contents

NÓRA SZÓLÓSI: A new approach, new conclusions... Lucian Boia: <i>First World War. Controversies, paradoxes, reinterpretations</i>	15
***	
ÁRPÁD POPÉLY: Elections to the Soim in Transcarpathia in February 1939. On the History of the Elections to the Carpatho-Ukrainian Soim.....	21
RÓBERT VARGA: Spies and Suspects in the Military Operation of Ung County between 1914 and 1915.....	42
ZOLTÁN ÁRPÁD PINTÉR: Armed Forces of Karcag in the Protection of Northern Transylvania and Transcarpathia during World War II.....	63
CSABA B. STENGE: Wooden Cross at Gyil Bozseni over Kaszómező – the Tragedy of First Lieutenant Kálmán Domby	75
PÉTER ILLÉSFALVI: "... the Cannon Thundered ..." – dr. Imre Bodor Reserve Soldier's War Record of 1944–1945.....	85
GYÖRGY CSATÁRY: From the History of the Archive of Ugocsa County.....	116
***	
RENÁTA KISNÉ BERNHARDT, ZSÓFIA KRIEGEL: Creative role interpretation in teacher candidates' metaphors.....	126
LAURA FURCSA, RENÁTA KISNÉ BERNHARDT, ÁGNES MAGYAR, ANNAMÁRIA SINKA, RITA SZASZKÓ: Teachers' Beliefs on Online Education.....	137
LIANNA BOKOTEI: The Formation of Aesthetic Culture in the Younger Generation	154
ILONA HUSZTI: The role of teachers' language proficiency in teaching English in the Transcarpathian Hungarian schools in Ukraine.....	162
ANNAMÁRIA KACSUR: English proficiency and language learning attitudes of Beregszász 6th graders: A case study.....	173
***	
KATALIN DUDICS LAKATOS, PÉTER TÓTH: About the Nagydobrony dialect.....	185
MIROSLAV DNISTRYANSKY: Toponymy of the Ukrainian Carpathians as a Source of Settlement Processes Research	191

TÍMEA ANDREA ABONYI: Research on German Borrowings on the Basis of one Revised Dictionary.....	199
---	------------

***

DÁVID SÜTŐ: Investigation of the Consolidated Financial Statements and Profitability Analysis of Hungarian Discounts and Hypermarkets.....	212
---	------------

***

KATALIN SISKA: Cujus regio ejus religio? The case of freedom of religion in Turkey....	227
---	------------

***

MARIANNA BRENZOVICS: "... Mocking and Serious at the Same Time" Roberto Bolaño: 2666.....	242
--	------------

Magyarországi diszkontok és hipermarketek összevont pénzügyi kimutatásainak vizsgálata és jövedelmezőségi elemzése**

Rezümé. A magyarországi élelmiszer-kiskereskedelem a rendszerváltást követően a kereskedelmi folyamatok modernizációjának köszönhetően gyökeres változásokon ment keresztül. Megjelentek a multinacionális kereskedelmi vállalatok hálózatai, és a szegmensen belül növekedett a koncentráció. A KSH (2016) adatai szerint a hazai kiskereskedelmi forgalmon belül a legnagyobb, 37%-os arányt az élelmiszer jellegű vegyes bolti kiskereskedelmi üzletek képviselték 2015-ben. Az ágazaton belül kiemelt szerepe van a diszkontoknak és a hipermarketeknek. A tanulmány összevontan vizsgálja az említett bolttípusok pénzügyi kimutatásainak jellemzőit és jövedelmezőségét, a számviteli beszámolókból nyerhető információkra támaszkodva feltárja az ok-okozati összefüggéseket a 2010–2015 közötti időszakban.

Abstract. In Hungary after the regime change because of modernization of the trade processes the Hungarian food retail has undergone radical changes. Networks of the multinational companies appeared and their concentration has increased in the segment. According to KSH (2016) data the biggest part in Hungarian retail (37%) constituted the segment of mixed food retailer companies in 2015. Discounts and hypermarkets play a prominent role within the sector. The study examines the specifications of consolidated financial statements and profitability of these companies and reveals the causal relationships in 2010-2015 interval.

Резюме. Завдяки осучасненню комерційних процесів угорська роздрібна торгівля харчовими продуктами після 1989 року зазнала докорінних змін. Розбудувалися цілі мережі мультинаціональних комерційних підприємств, а всередині сегменту зростає концентрація. За даними Державної служби статистики (2016), у 2015 році найбільшу частку (37%) у сегменті обороту вітчизняної роздрібної торгівлі зайняли крамниці роздрібно-ї торгівлі, які спеціалізуються на продажі харчових продуктів. У середині галузі значна роль відводиться дисконтним магазинам та гіпермаркетам. У статті проаналізовано характер фінансового обліку згаданих вище типів магазинів та їх рентабельність, а також, із залученням даних бухгалтерських звітів, розкрито характер причинно-наслідкових зв'язків у період з 2010 по 2015 рік.

1. Bevezetés

A nemzetközi élelmiszer-kereskedelem az elmúlt évtizedekben horizontálisan és vertikálisan is nagy változásokon ment keresztül. Az egész világon növekszik a koncentráció a hiper- és szupermarketek, a diszkontáruházak, valamint a nagykereskedők vonatkozásában (Fenyves et al. 2016).

Magyarországon a rendszerváltás után a piacgazdaságra való áttérés gyökeres változásokat hozott. Ez a változás magával hozta az élelmiszer kiskereskedelmi folyamatok, azon belül az élelmiszer kiskereskedelem átalakulását. Megjelentek

* PhD-hallgató, Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Számviteli és Pénzügyi Intézet. * PhD student, University of Debrecen, Faculty of Economics, Institute of Accounting and Finance. * PhD аспирант, Університет Дебрецена, Економічний Факультет, Інститут Бухгалтерський Облік і Фінанс. suto.david@econ.unideb.hu

** A kutatás az Új Nemzeti Kiválóság Program ÚNKP-17-3 kódú Felsőoktatási Doktori Hallgatói pályázat keretein belül valósult meg.

a multinacionális nagyvállalatok, kialakultak modern értékesítési csatornák, amelyek háttérbe szorították a hagyományos értékesítési csatornákat. A kiskereskedelmi láncok meghatározó szerepét a hazai élelmiszer-forgalomban a nagytömegben történő eladás, valamint a hagyományos kisboltokhoz képest alacsonyabb fogyasztói árak indokolják (Popp–Juhász 2011). Ezt a folyamatot erősítette Magyarország csatlakozása az Európai Unióhoz, ezáltal az európai közös piachoz.

A tulajdonviszonyok változását a kereskedelemben is végigkísérte a külföldi tőke beáramlása. A hazánkban elsőként megjelenő multinacionális kiskereskedelmi vállalkozások saját országuk mintáit közvetítették, amelyek Magyarországon újszerűen hatottak, és a multinacionális cégek versenyelőnyét eredményezték (egységes arculat, folyamatos promóció, korszerű logisztikai rendszer stb.) (Pénzes 2005). Agárdi-Bauer (2000) szerint az élelmiszer kiskereskedelem fejlődése három folyamaton keresztül valósult meg: az állami tulajdon privatizációján, a kereskedelmi konszolidáción és a kereskedelmi koncentráción keresztül. A koncentráció hatására átalakul az élelmiszer-kiskereskedelem, és az ún. északi (Dánia, Norvégia, Németország) vagy déli modell (Portugália, Spanyolország, Olaszország) mentén mehetnek végbe a változások.

Magyarországra vonatkozóan nem lehet egyértelműen kijelenteni, hogy kizárólag az egyik modell mentén formálódott a szegmens, ugyanis a forgalom jelentős részét ma már hipermarketek, diszkontok és szupermarketek bonyolítják. A franchise alapon működő hazai tulajdonú hálózatok, kis élelmiszerboltok és termelői piacok megpróbálják felvenni a versenyt – a közös beszerzés és szövetkezés hiánya miatt – több-kevesebb sikerrel.

A fokozódó árverseny és a multinacionális vállalatok agresszív felvásárlásainak köszönhetően az utóbbi évek tendenciája alapján a külföldi vállalatok árbevétele folyamatosan növekedett, bár a 2008-as gazdasági válság hatása érzékelhető volt.

Tanulmányomban összevontan vizsgálom a diszkontok és hipermarketek mint bolttípusok pénzügyi kimutatásainak jellemzőit és jövedelmezőségét a számviteli beszámolókból nyerhető információkra támaszkodva, feltárva az ok-okozati összefüggéseket a 2010–2015 közötti időszakban.

2. Anyag és módszer

Az általam alkalmazott metodika főként pénzügyi, gazdaságossági elemzési módszerekre támaszkodik számviteli beszámolók adataira épülve. A pénzügyi szakmában használatos vertikális és horizontális mutatók segítségével megvizsgálom a diszkontok és hipermarketek összevont beszámolóit. Meghatározom az egyes bolttípusok nettó árbevételét, az egy főre jutó árbevételt, vizsgálom az eszköz és forrásállomány, költségek és eredmények alakulását, továbbá kiszámítom a működési, pénzügyi, kombinált tőkeáttételt, és elemzem a bolttípusok jövedelmezőségi helyzetét.

Az elemzés adatbázisa a www.e-beszamolo.im.gov.hu elektronikus beszámoló portálról származó adatokból került összeállításra. Az adatállományba a 2010–2015 közötti évekre vonatkozóan lezárt üzleti évvel, és beszámolóval rendelkező vállalkozások kerültek be, amelyek fő tevékenysége a 4711 TEÁOR-szám alá tartozó élelmiszer jellegű vegyes bolti kiskereskedelem. Hazai bolttípusonkénti elemzésnél nem valósítható meg tökéletes elkülönítés, mivel számos magyarországi kiskereskedelmi cég vegyes profilú (Jankuné 2012). Viszont az általam említett bolttípusoknál, a hipermarketeknél és a diszkontoknál megoldható a csoportosítás, továbbá a bolttípusonkénti vizsgálatot nemzetközi elemzések is alkalmazzák. A hipermarketek bolttípus csoportot az Auchan, a Spar és a Tesco alkotja, a diszkonthálózatok csoportba a Lidl, Aldi és a Penny sorolható egyértelműen.

A kutatási terv szerint az elemzés magába foglalta volna a 2016-os üzleti évet, de mivel több vállalat beszámolójának fordulónapja március 31-re, illetve április 31-re esett, így az adatbázis összeállítás és elemzés időszakában még nem voltak elérhetőek a pénzügyi kimutatások az elektronikus beszámoló portálon.

3. Eredmények

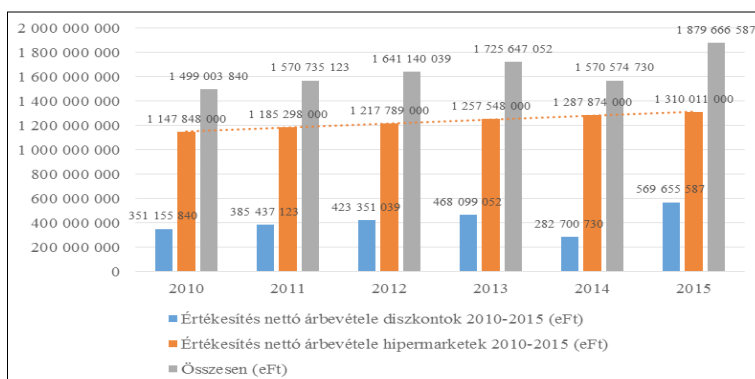
A pénzügyi kimutatásokból számítható ráták, mutatószámok segítségével feltárhatóak az összefüggések, kiemelhetőek a változások, felhívható a figyelem a hiányosságokra, problémákra, és észlelhetőek bizonyos tünetek a vállalati működést illetően. A kellő körültekintéssel, megfelelő szakértelemmel képzett mutatószámokkal azonban sikerülhet akár egy komplexebb, többdimenziós térképet is elkészíteni az adott vállalkozásról (Bács et. al. 2016).

Szem előtt kell tartanunk, hogy a pontos előrejelzés és elemzések elvégzéséhez elengedhetetlen több pénzügyi mutatószám vizsgálata, hogy komplex, modelyszerű képet kapjunk a vizsgált vállalkozásokról (Fenyves et. al. 2014).

3.1. A bolttípusok nettó árbevételének alakulása

A hipermarketek értékesítésből származó bevétele tekintetében lineáris növekedési trendet figyelhetünk meg a vizsgált időszakban. A növekedés üteme minden évben közel azonos, 1,7-3,3% között mozgott, 2015-ben elérte a 1 310 011 000 Ft-ot. A diszkontoknál is növekedés figyelhető meg, viszont a növekedés intenzitása többszöröse a hipermarketekének, kivéve a 2014-es évet. 2015-re a diszkontok árbevétele 569 655 587 Ft, ami 1,6 szorosa a 2010-es év árbevételének, a változás üteme az adott időintervallumon -39,6% és 101,5% között mozgott. A 2014-es évben a diszkontok árbevételének növekedési üteme -39,6% volt. Ez annak köszönhető, hogy a Lidl áruházlánc árbevétele -89,73%-kal visszaesett a 2013-as évhez képest (1. ábra). Ezt egyrészt a diszkonthálózat termékei iránti keresletcsökkenés okozhatja, másrészt tudatos is lehet működési feltételek romlása miatt.

Az alacsony szórású árbevétel-növekedési ütem kockázatkerülő magtartásra enged következtetni, a magasabb szórású változás a diszkontoknál kockázatkedvelő magtartásra. A működési és pénzügyi tőkeáttétel foka ad majd választ arra a kérdésre, hogy az árbevétel bizonyos mértékű változása milyen hatással van az üzleti eredményre, illetve a fizetendő kamatok és kamatjellegű ráfordítások hogyan befolyásolják az adózott eredményt.

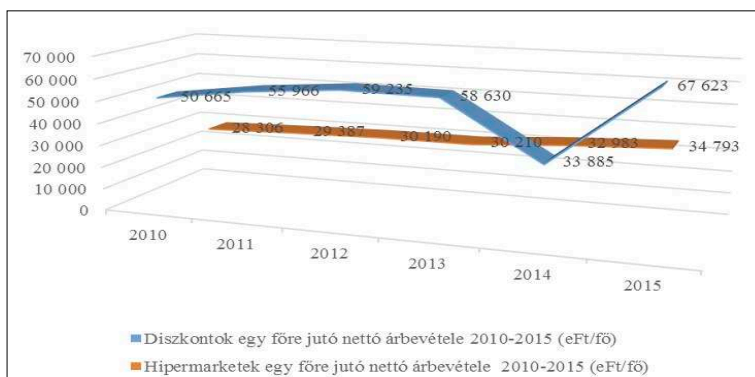

1. ábra. Értékesítés nettó árbevétele 2010–2015 között

Forrás: Saját szerkesztés

Össességében a két bolttípus átlagos növekedési üteme dinamikusnak tekinthető.

Mivel a hipermarketek magasabb eszközállománnyal rendelkeznek, így az árbevételük abszolút értékben nem hasonlítható össze a diszkontokéval. Az összehasonlíthatóság érdekében célszerű kiszámítani az egy főre jutó árbevételt minden évben az átlagos statisztikai létszámra vetítve. A diszkontok átlagos statisztikai létszáma a vizsgált időszakban 6887–8424 fő között mozgott 712,37 szórással, a hipermarketeké 37 652–41 627 fő között 1382,98 szórással.

2. ábra. Egy főre jutó árbevétel 2010–2015 között

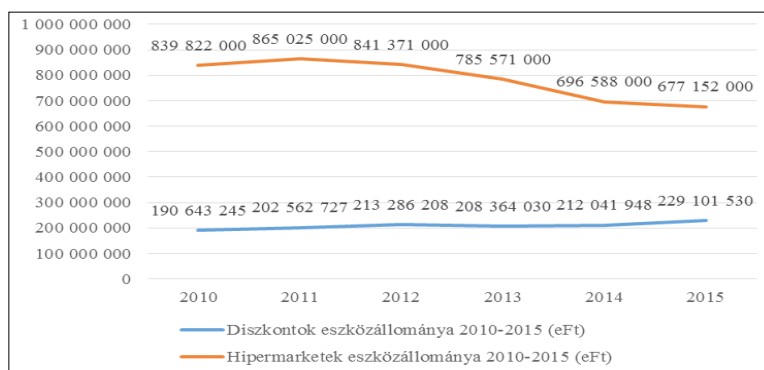
Forrás: Saját szerkesztés

A 2. ábra tartalmazza a diszkontok és a hipermarketek egy főre jutó árbevételét. A hipermarketek minden évben magasabb árbevételre értek el abszolút értékben, mint a diszkontok, viszont az egy főre vetített árbevétel tekintetében a diszkontok jobb teljesítményt nyújtanak minden évben. A maximális hatékonyságot mind a két bolttípus 2015-ben érte el, a diszkontok 67 623 Ft/fő a hipermarketek 34 793 Ft/fő eredménnyel. A diszkontoknál a 2014-es 33 885 Ft/fő értékű hatékonyságromlás annak köszönhető, hogy míg az Lidl-nél az árbevétel -89,73%-kal visszaesett, addig az alkalmazottak száma mindössze 4,9%-kal csökkent.

3.2. A bolttípusok eszközállományának vizsgálata

A bolttípusok eszközállományának változása változatos képet mutat. Míg a hipermarketeknél 2011-től kezdődően egy folyamatos és intenzív állománycsökkenési tendencia van jelen, addig a diszkontoknál stabil és mérsékelt állománynövekedés. 2010-ben a hipermarketek eszközállománya 4,40-szerese volt a diszkontokénak, addig 2015-ben 2,95-szerese (3. ábra).

Köztudott, hogy a kereskedelmi tevékenységet folytató vállalkozások alacsonyabb befektetett eszközállománnyal és magasabb forgóeszköz-állománnyal rendelkeznek, mint a termelő vállalatok. A befektetett eszközállomány növekedése a kereskedelmi láncok terjeszkedésére, a forgóeszköz-állományé a forgalom növekedésére utalhat. Ennek fényében érdemes megvizsgálni, hogyan alakult a diszkontok és hipermarketek összevont mérlegének eszközoldala, milyen forgóeszköz és befektetett eszköz-állománybeli változások következtek be az vizsgált időszakban, továbbá az árbevétel növekedés trendjéhez hogyan illeszkedik az eszközállomány változása.

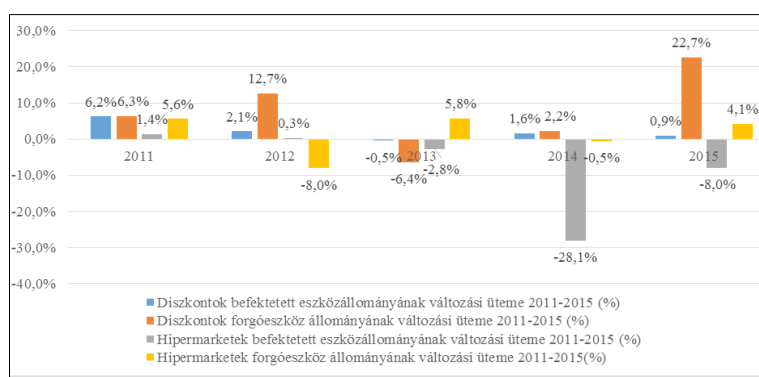
3. ábra. Egyes bolttípusok eszközállományának alakulása 2010–2015 között

Forrás: Saját szerkesztés

2011-ben a diszkontok befektetett eszközeinek változási üteme 6,2%, forgóeszközeinek 6,3%. Hasonlóképpen a hipermarketeknél is pozitív a változás mértéke, a befektetett eszközök tekintetében 1,4%, a forgóeszközöknél 5,6%. A 2012-es

évben a két kiugró értékre érdemes figyelmet fordítani, a diszkontok 12,7%-os és a hipermarketek -8,00%-os forgóeszköz-állomány változását. Annak ellenére, hogy a hipermarketek forgóeszköz-állománya csökkent, az árbevételüket tudták növelni 2012-ben. A 2013-as évben a diszkontok forgó- és befektetett eszközállományának együttes változása -6,9%, a hipermarketeké 3,0% (4. ábra).

A diszkontok közül a Lidlnél 2014-ben az árbevétel jelentős mértékben csökkent, ezzel párhuzamosan a forgóeszköz-állományban nem történt jelentősebb változás. Ez arra enged következtetni, hogy az értékesítés árbevételének csökkenése nem a kereslet változásának köszönhető, hanem a vállalat vezetőinek tudatos döntése.

4. ábra. Befektetett és forgóeszköz-állomány változása 2010–2015 között

Forrás: Saját szerkesztés

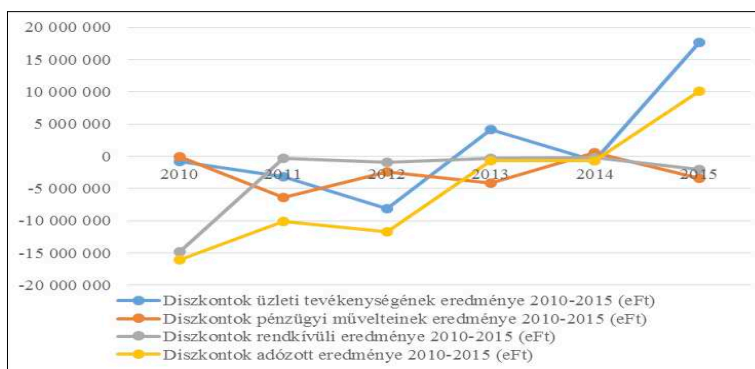
Kiugró értéknek minősíthető a hipermarketek befektetett eszközállományának -28,15%-os csökkenése, ami az ingatlanok és kapcsolódó vagyoni értékű jogok, illetve a műszaki berendezések, gépek, járművek állományváltozásának köszönhető a 2014-es évben, ami 2015-ben folytatódott. A pénzügyi kimutatásokat megvizsgálva ebben az évben a Tesco üzletlánc értékesítette ingatlanjainak és gépeinek egy részét. Ezek a változások főként a 2015-ben elfogadott kiskereskedelmi cégek működését befolyásoló törvények miatt meghozott döntéseknek köszönhetőek.

További kiugró értéknek számít 2015-ben a diszkontok forgóeszköz-állományának növekedése (22,7%), ami szükséges volt az 569 655 587 Ft árbevétel eléréséhez.

3.3. A bolttípusok eredményeinek alakulása

Megvizsgálva a diszkontok eredményeit 2010-ben az üzleti tevékenység (-759 326 Ft), a pénzügyi műveletek (-122 018 Ft), a rendkívüli eredmény (-14 857 282 Ft) és az adózott eredmény is negatív (-16 060 909 Ft). Hasonlóképpen alakult a 2011 és 2012 év is.

2011-ben az üzleti eredmény -3 184 548 Ft, az adózott eredmény -10 113 927 Ft a fizetendő kamatok, a kamattjellegű ráfordítások és az pénzügyi műveletek egyéb ráfordítása miatt. A 2012-es évben az üzleti eredmény -8 078 990 Ft, az adózott eredmény -11 789 355 Ft a fent már említett okok miatt (5. ábra). A vállalatok nem tudtak elegendő üzleti eredményt elérni, hogy finanszírozzák a hitelek törlesztő részleteit és kamatait. Hosszú távon ez felemésztene a vállalkozás saját tőkéjét, ugyanis átvezetve a mérlegbe, először negatív mérleg szerinti eredmény (2016-tól adózás utáni eredmény), ezt követően negatív eredménytartalék jönne létre.

5. ábra. Diszkontok eredményei 2010–2015 között

Forrás: Saját szerkesztés

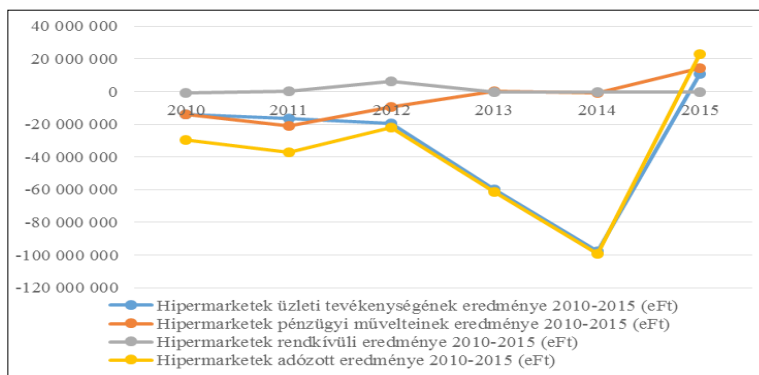
2013-ban változás következett be az üzleti eredmény tekintetében, ugyanis a diszkontok 4 095 903 ezer Ft üzleti eredményt tudtak realizálni, de ez még mindig nem volt elegendő a kamatfizetésre, az egyéb pénzügyi műveletek ráfordításainak és az adófizetési kötelezettség kifizetésére. A pénzügyi műveletek és a rendkívüli műveletek bevételei alacsony szintűek voltak, így a diszkontok -749 423 Ft adózott eredménnyel zárták az évet (5. ábra).

A 2014-es évben az üzleti eredmény (-711 902 Ft) és az adózott eredmény újra negatív (-666 531 Ft) a fent említett okok miatt. A 2015-ös év fordulatot hozott, ugyanis 17 710 882 Ft üzleti eredményt értek el összesítve a diszkontok, bár a pénzügyi és rendkívüli eredmények negatívak voltak, a vállalatok összesen 10 119 389 Ft adózott eredménnyel zárták a 2015-ös évet.

Megvizsgálva a hipermarketek eredményeit (6. ábra), az üzleti tevékenység eredménye folyamatosan negatív a 2010–2014 között terjedő időintervallumon. A legmagasabb üzleti eredményt 2010-ben érték el a vállalatok, -14 145 000 Ft-t, míg a legalacsonyabbat 2014-ben, -97 909 000 Ft-t.

Ezzel párhuzamosan a vállalatok adózott eredménye is folyamatosan negatív a fent említett intervallumon, a legmagasabb eredmény 2012-ben -22 015 000 Ft, a legalacsonyabb, -99 006 000 Ft 2014-ben. 2010-től 2012-ig a pénzügyi műveletek bevételei nem tudták fedezni a pénzügyi műveletek ráfordításait, így az egyes

években -13 845 000, -21 213 000 és -9 194 000 Ft volt a pénzügyi műveletek eredménye. Ezekben az években törlesztették a vállalkozások a beruházási, fejlesztési hitelek és az egyéb hosszú lejáratú kötelezettségeik nagy részét.

6. ábra. Hipermarketek eredményei 2010–2015 között

Forrás: Saját szerkesztés

A 2015-ös év változást hozott, ugyanis 10 990 000 Ft-os üzleti, továbbá 14 285 000 Ft-os pénzügyi műveletek eredményének köszönhetően a vállalatok adózott eredménye 22 688 000 Ft lett. A 6. ábrán jól látható, hogy 2012-től a hosszú lejáratú kötelezettségeik törlesztése után a hipermarketek üzleti és adózott eredménye közel azonos 2015-ig. Ez annak köszönhető, hogy a rendkívüli és a pénzügyi műveletek ráfordításai nem emésztették fel a vállalatok működési eredményét, sőt 2015-ben a pénzügyi műveletek eredménye 14 285 000 Ft volt.

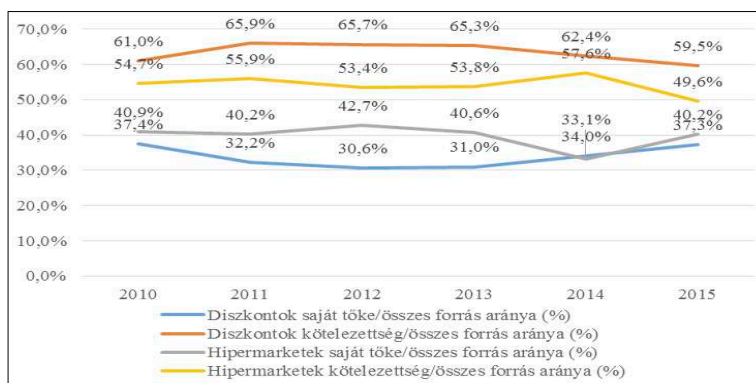
Ezen a ponton érdemes figyelembe venni az aktuális makrogazdasági változást, amelyet a kereskedelemről szóló 2005. évi CLXIV. törvény módosítása idézett elő. A törvénymódosítás értelmében 2018-tól nem értékesíthet napi fogyasztási cikket az a vállalat, amelynek árbevétele meghaladja az 50 000 000 Ft-ot, és mérleg szerinti (2016-tól adózott eredménye) egymást követő két évben nulla vagy negatív. Bár a vállalatoknak 2018-ig kell teljesíteniük a feltételeket, ha a törvény 2016-ban lépett volna érvénybe, a diszkontok közül az Aldi, a hipermarketek közül az Auchan, a Spar és a Tesco sem értékesíthetett volna napi fogyasztási cikkeket.

A törvénymódosítás nem érinti a hazai szereplőket, mivel a CBA, a Reál és a Coop franchise rendszerben működnek, így az említett hálózatok egységei külön társaságként működnek, és nem készítenek konszolidált éves beszámolót.

3.4. A bolttípusok forrásösszetétele

A diszkontok és a hipermarketek forrásösszetételét megvizsgálva egyértelműen látszik, hogy 2010 és 2014 között a hipermarketek saját tőke/összes forrás aránya meghaladja a diszkontokét, és 2014-ig nem is csökken 40% alá, ellentétben a diszkontoké folyamatosan 30% körül mozog, 2014-ben szinte megegyezik, majd

a 2015-ös adózott eredmény átvezetése a mérlegbe mindkét esetben megnöveli a mutató értékét. Ezzel szemben a kötelezettség/összes forrás aránya a mutatónál pont az ellenkező helyzet áll fent, itt a diszkontoknál 59,5–65,9% közötti, a hipermarketeknél 49,6–57,6% közötti értéket vesznek fel a mutatók. A mutatók alakulásából arra lehet következtetni, hogy a vállalkozások eszközeik hány százalékát finanszírozzák idegen és saját tőkéből.

7. ábra. Az egyes bolttípusok forrásösszetétele 2010–2015 között

Forrás: Saját tőke

A szakirodalom optimálisnak a 30–40% intervallum közötti kötelezettség/összes forrás és 60–70% közötti saját tőke/összes forrás arányt tarja. Első ránézésre az a következtetést vonható le, hogy mind a diszkontoknál, mind pedig a hipermarketeknél túl magas az idegen tőke aránya a vállalatfinanszírozásban, de ezen a ponton érdemes megvizsgálni azt, hogy az idegen tőke mekkora mértékben terhelt kamattal, és milyen mértékű a kereskedelmi hitelezés a vállalatoknál.

A szállítók összes forrásaránya azt mutatja meg, hogy a vállalkozás milyen alkuerővel rendelkezik a beszállítóival szemben. Minél tovább tudja kitolni a szállítóknak való fizetést, annál kisebb pénzeszközállomány szükséges a működés finanszírozásához. A diszkontoknál ez az arány 16–19%, a hipermarketeknél 11–18% közötti intervallumon mozog, így a diszkontok jobban kihasználják a kereskedelmi hitelezés adta lehetőségeket.

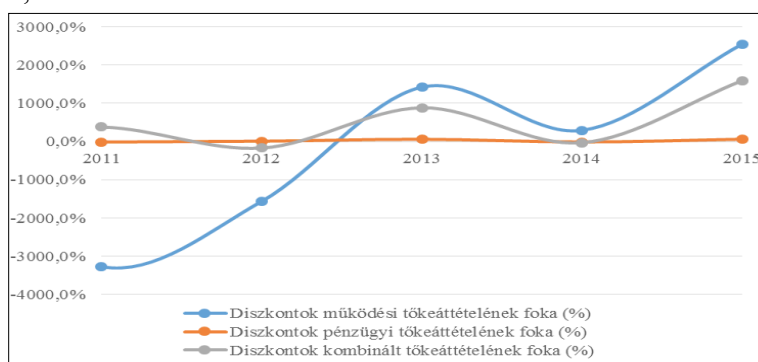
3.5. Bolttípusok működési, pénzügyi és kombinált tőkeáttételi foka

A tőkeáttételi mutatók számítása előtt szükséges kiszámítani az árbevétel, üzleti tevékenység és adózott eredmény változási ütemét láncviszonyszámok segítségével. Az eredménykategóriák változási üteme képezi a mutatószámok számlálóját a saját tőke, árbevétel és az összes eszköz nevezőjét. Kiszámítva a működési, pénzügyi- és a kombinált tőkeáttétel fokát egyértelművé válik, hogy az adott eredménykategória változása erőteljesebb-e, mint annak a jellemzőnek a változása, amelyből levezetésre került.

A 8. ábra a diszkontok tőkeáttételi mutatóit tartalmazza. Elsőként a működési tőkeáttétel került meghatározásra az üzleti eredmény és az árbevétel százalékos változásának hányadosaként. A 2011 és 2012-es években a működési tőkeáttétel foka -3271,6% és -1562,5%. Mivel ebben a két évben a diszkontok összes költsége magasabb volt, mint az értékesítés nettó árbevétele, így az árbevétel-növekedés az üzleti eredmény csökkenését vonja maga után az adott évi költség szerkezet mellett.

2013-ban a diszkontok összességében pozitív üzleti eredményt produkáltak, a működési tőkeáttétel foka ebben az évben 1425,7%. Ez azt jelenti, hogy 1%-os árbevétel-növekedés 1425,7%-os üzleti tevékenység eredménynövekedést indukált volna, azt fontos kiemelni, hogy ellenkező irányú változás ugyanakkora eredménycsökkenéshez vezet. 2014-ben a diszkontok 296,4%-os, 2015-ben 2549,5%-os működési tőkeáttétellel rendelkeztek.

8. ábra. Diszkontok tőkeáttételi foka 2011–2015 között

Forrás: Saját szerkesztés

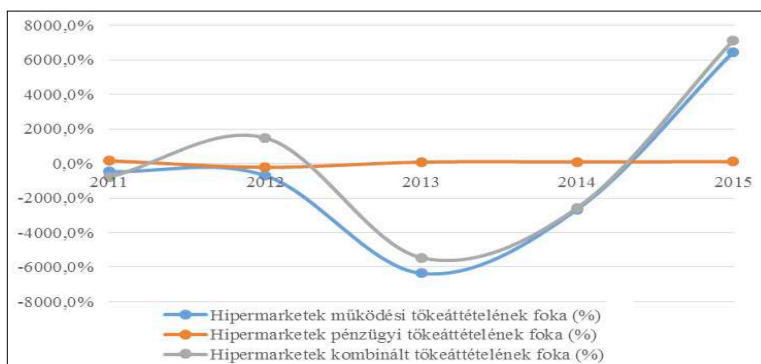
Amíg a működési tőkeáttétel az eredmény kimutatás felső harmadával kapcsolatban szolgáltat döntési információt, addig a pénzügyi tőkeáttétel azt mutatja meg, hogy az adózott eredmény milyen mértékben változik az üzleti tevékenység eredményének változása függvényében. Másképpen fogalmazva 1%-os üzleti eredményváltozás mellett hány százalékkal változik az adózott eredmény. A diszkontoknál a pénzügyi tőkeáttétel foka jóval alacsonyabb intenzitású, mint a működési tőkeáttételé, időrendi sorrendben -11,6%, 10,8%, 62,1%, -9,4% és 62,5%. Ez azt jelenti, hogy a pénzügyi műveletek és rendkívüli eredmények, illetve az adó hatása nem befolyásolja olyan mértékben a vállalatok adózott eredményét, mint a költség szerkezet (8. ábra).

A kombinált tőkeáttétel a működés és a pénzügyi tőkeáttétel szorzata, vagy az adózott eredmény változásának és az árbevétel változásának hányadosa. A kombinált tőkeáttétel a fent említett hatásokat együttesen veszi figyelembe.

2011-ben a diszkontok kombinált tőkeáttétele 379,3%, 2012-ben -168,4%, 2013-ban 885,9%, 2014-ben -27,9, 2015-ben pedig 1594,2%. Ha az árbevétel 1%-kal változott volna az egyes években, akkor a fent felsorolt százalékos értékekkel reagált volna az vállalatok adózott eredménye az árbevétel változásra.

A hipermarketek működési tőkeáttételét a 9. ábra tartalmazza. Az ábrán látható, hogy 2011–2014 közötti intervallumon a hipermarketek tőkeáttétele folyamatosan negatív tartományban mozog, időrendi sorrendben $-467,0\%$, $-693,6\%$, $-6331,9\%$, $-2654,9$ és $6470,8\%$ -os értékekkel. Ezek az értékek azt mutatják, hogy a hipermarketek költségei az említett időszakban folyamatosan magasabb szinten voltak, mint az értékesítés nettó árbevétele, így a hipermarketek működése veszteséges volt.

9. ábra. Hipermarketek tőkeáttételi foka 2011–2015 között

Forrás: Saját szerkesztés

A hipermarketek pénzügyi tőkeáttételi foka 2011-ben $168,9\%$, 2012-ben $-214,9$, 2013-ban, $85,7\%$, 2014-ben $96,5\%$, 2015-ben $110,5\%$ volt. A mutatók értéke magasabb szórású, mint a diszkontoknál. A pénzügyi tőkeáttétel tekintetében a 2012-es évet kivéve az üzleti eredmény növekedésével párhuzamosan az adózott eredmény is növekedett.

A kombinált tőkeáttétel 2011-ben $-788,8\%$, 2012-ben $1490,2\%$, 2013-ban $-5452,9\%$, 2014-ben $-2560,8\%$, 2015-ben $7150,9\%$ -os értéket vett fel. A számítások alapján összességében a hipermarketek teljesítménye is hullámzó, és a 2012-es és 2015-ös évben az árbevétel-növekedés adózott eredmény növekedést eredményezett, a többi évben viszont adózott eredmény csökkenést.

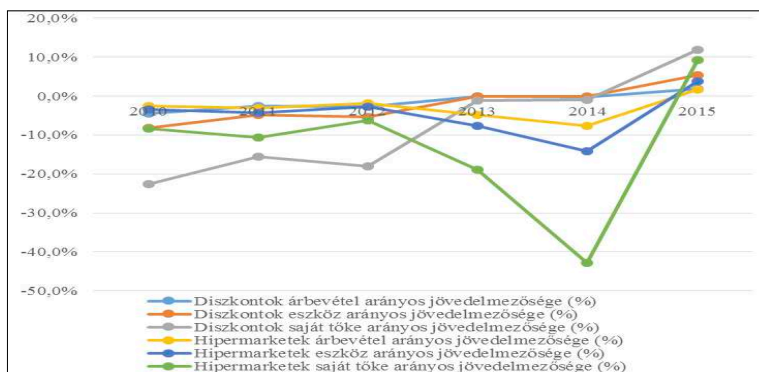
A tőkeáttételi mutatók alkalmasak lehetnek a működési és pénzügyi kockázat becslésére, bár fenntartásokkal érdemes kezelni őket. A döntések előkészítéséhez, és az alternatívák kidolgozásához, továbbá az értékelés szempontjából több mutatószám együttes rendszerszerű alkalmazása célszerű. A hipermarketek alacsony szórású árbevétel-növekedési üteme ellenére együttesen az Auchan, Spar és Tesco vállalt magasabb kockázatot a kombinált tőkeáttétel alapján.

3.6. Diszkontok és hipermarketek jövedelmezőségi elemzése

A diszkontok és a hipermarketek jövedelmezőségi vizsgálatánál az árbevételt, saját tőkét és az összes eszközt alkalmaztam vetítési alapként.

A diszkontok árbevétel-arányos jövedelmezőségét, az adózott eredményt osztottam az értékesítés nettó árbevételével. A mutató értéke 2010-től 2014-ig

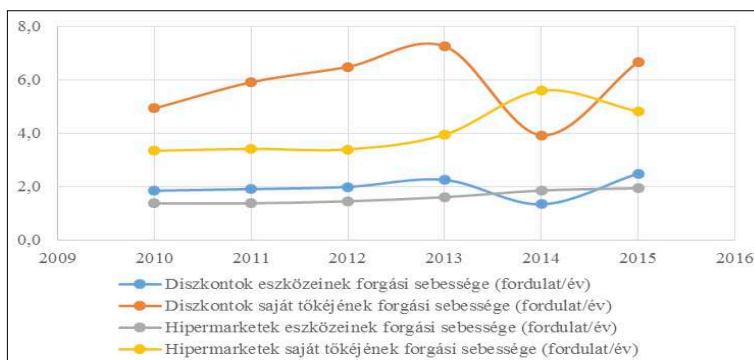
folyamatosan negatív tartományban mozgott -1,8% és -7,7% közötti értékkel. Nem történt ez másképpen a hipermarketeknél sem a fent említett időszakban, ugyanis a vállalatok árbevétel-arányos jövedelmezőségi mutatója -0,01% és -8,3% között mozgott. A 2015-ös évben sikerült változtatni az árbevétel-arányos jövedelmezőségen a diszkontoknak 1,8%-ra, a hipermarketeknek 1,7%-ra növelve azt.

10. ábra. Diszkontok és hipermarketek jövedelmezősége 2010–2015 között

Forrás: Saját szerkesztés

Az eszközarányos jövedelmezőség számításánál az adózás előtti eredmény képezte a pénzügyi mutatószám számlálóját, az összes eszköz pedig a nevezőjét. Ez a mutató az eszközök jövedelemtermelő képességéről ad információt. Jól látható, hogy sem a diszkontok, sem pedig a hipermarketek nem tudtak jövedelmet elérni az eszközeiken, kizárólag 2015-ben előbbieknél 5,3%, utóbbiaknál 3,7%-s eredményt. A diszkontok eszközarányos jövedelmezősége 2010 és 2014 között -0,1% és -8,3%, a hipermarketeké -2,7% és -14,2% közötti értékeket vett fel. Ezen a ponton érdemes figyelembe venni azt az összefüggést, hogy az eszközarányos jövedelmezőség az árbevételarányos jövedelmezőség és az eszközök forgási sebességének szorzatával egyenlő.

11. ábra. Diszkontok és hipermarketek eszközeinek és saját tőkéjének forgási sebessége 201–2015 között

Forrás: Saját szerkesztés

A diszkontok eszközeinek forgási sebessége 2010–2015 közötti években, időrendi sorrendben 1,8, 1,9, 2,0, 2,2, 1,3; és 2,5. A két tényező szorzataként a diszkontok eszközarányos jövedelmezősége az egyes években -8,3%, -4,9%, -5,4%, -0,2%, -0,1%, és 5,3%. Mivel az árbevételarányos jövedelmezőség a 2015-ös évet kivéve minden évben negatív, csak 2015-ben célszerű növelni az értékesítés volumenét az eszközök forgási sebességének növelésével, így multiplikálva a pozitív árbevételarányos jövedelmezőséget. Hasonló a helyzet a hipermarketeknél, ahol 2010-től 2015-ig az eszközök forgási sebessége 1,4, 1,4, 1,4, 1,6, 1,8, és 1,9. A hipermarketek eszközarányos jövedelmezősége az egyes forgási sebességek függvényében pedig -3,4%, -4,3%, -2,7%, -7,7%, -14,2%, és 3,7% (11–12. ábra).

A saját tőkearányos jövedelmezőség az adózott eredmény és a saját tőke hányadosa, továbbá hasonló logika alapján az árbevételarányos jövedelmezőség és a saját tőke forgási sebességének szorzataként fejezhető ki. Ez a mutató a részvényesek, tulajdonosok számára a legfontosabb, ugyanis arra a kérdésre ad választ, hogy a tulajdonosok által birtokolt tőke mekkora hozamot biztosít az egyéb gazdasági szereplők követeléseinek kielégítése után. A saját tőkearányos jövedelmezőség számításánál az adózott eredmény képezte a pénzügyi mutatószám számlálóját, a saját tőke pedig a nevezőjét. A saját tőke forgási sebessége a 2010–2015 közötti intervallumon a diszkontoknál 4,9, 5,9, 6,5, 7,3, 3,9 és 6,7, a hipermarketeknél 3,3, 3,4, 3,4, 3,9, 5,6 és 4,8. A saját tőkearányos jövedelmezőség a diszkontoknál 2010–2015 között időrendi sorrendben -22,5%, -15,5%, -18,1% -1,2%, -0,9% és 11,9%, a hipermarketeknél -8,3%, -10,7%, -6,3%, -18,8%, -42,8% és 9,2% (11–12. ábra).

A szorzatok közötti apróbb eltérést az adófizetési kötelezettség mértéke okozhatja annak köszönhetően, hogy a számláló a mutatók logikai felépítése miatt egyszer az adózott, egyszer pedig az adózás előtti eredmény.

A vizsgálat során korábban említett okok és okozatok miatt mind a két bolt-típus veszteségesen működött 2014-ig, és csak 2015-ben tudtak jövedelmezően működni az összes jövedelmezőségi mutató eredménye szerint.

4. Összefoglalás, következtetések, javaslatok

A vizsgált időszakban mind a diszkontok mind a hipermarketek árbevétele folyamatosan növekedett, bár a diszkontoknál megtört a növekedési ütem 2014-ben. Ez annak volt köszönhető, hogy a Lidl áruházlánc árbevétele -89,73%-kal visszaesett a 2013-as évhez képest. A diszkontoknál a növekedés intenzitása többszöröse a hipermarketekének, a hipermarketeké viszont stabilabb volt a vizsgált időszakban. Az alacsony szórású árbevétel növekedési ütem a hipermarketeknél kockázatkörülő magatartásra enged következtetni, a magasabb szórású változás a diszkontoknál kockázatkedvelő magatartásra. A hipermarketek minden évben magasabb árbevételt értek el abszolút értékben, mint a diszkontok, viszont az egy főre vetített árbevétel tekintetében a diszkontok jobb teljesítményt nyújtanak minden évben.

A bolttípusok eszközállományának változása változatos képet mutat. Míg a hipermarketeknél 2011-től kezdődően egy folyamatos és intenzív állománycsökkenési tendencia van jelen, addig a diszkontoknál stabil és mérsékelt állomány-növekedés. Míg 2010-ben az hipermarketek eszközállománya 4,40 szerese volt a diszkontokénak, addig 2015-ben 2,95 szerese. Az intenzívebb árbevétel-növekedés mellé növekvő eszközállomány társult.

A diszkontok és a hipermarketek üzleti és adózott eredményét vizsgálva 2010-től 2014-ig mind a két bolttípus veszteséges volt. A 2013-ban a diszkontok elértek 4 095 903 Ft üzleti eredményt, de az adózott eredményük végül -749 423 Ft lett. Jövedelmező működésről kizárólag 2015-ben beszélhetünk mind a két bolttípus esetében adózott és üzleti eredmény tekintetében egyaránt.

Ezen a ponton érdemes figyelembe venni az aktuális makrogazdasági változást, amelyet a kereskedelemről szóló 2005. évi CLXIV. törvény módosítása idézett elő. A törvénymódosítás értelmében 2018-tól nem értékesíthet napi fogyasztási cikket az a vállalat, amelynek árbevétele meghaladja az 50 000 000 Ft-ot és mérleg szerinti (2016-tól adózott eredménye) egymást követő két évben nulla vagy negatív. Bár a vállalatoknak 2018-ig kell teljesíteniük a feltételeket, ha a törvény 2016-ban lépett volna érvénybe, a diszkontok közül az Aldi, a hipermarketek közül az Auchan, a Spar és a Tesco sem értékesíthetett volna napi fogyasztási cikkeket.

A törvénymódosítás nem érinti a hazai szereplőket, mivel a CBA a Reál és a Coop franchise rendszerben működnek, így az említett hálózatok egységei külön társaságként működnek, és nem készítene konszolidált éves beszámolót.

Első ránézésre az a következtetés vonható le, hogy mind a diszkontoknál, mind pedig a hipermarketeknél túl magas az idegen tőke aránya a vállalatfinanszírozásban, de ezen a ponton érdemes megvizsgálni a kereskedelmi hitelezést a vállalatoknál. A szállítók/összes forrás aránya azt mutatja meg, hogy a vállalkozás milyen alkuerővel rendelkezik a beszállítóival szemben. Minél tovább tudja kitolni a szállítóknak való fizetést, annál kisebb pénzeszközállomány szükséges a működés finanszírozásához. A diszkontoknál ez az arány 16–19%, a hipermarketeknél 11–18% közötti intervallumon mozog, így a diszkontok jobban kihasználják a kereskedelmi hitelezés adta lehetőségeket.

A tőkeáttételi mutatók alkalmasak lehetnek a működési és pénzügyi kockázat becslésére, bár fenntartásokkal érdemes kezelni őket. A döntések előkészítéséhez, és az alternatívák kidolgozásához, továbbá az értékelés szempontjából több mutatószám együttes rendszerszerű alkalmazása célszerű. A vizsgálat alapján azonban egyértelműen kijelenthető, hogy a diszkontoknál 2011–2012-ben, a hipermarketeknél 2011-től 2014-ig kockázatos működés valósult meg, és ahogyan növekedett az értékesítés árbevétele, úgy lett egyre nagyobb ütemben negatív az üzleti tevékenység eredménye. A diszkontoknál a 2012–2015 közötti intervallumon, a hipermarketeknél kizárólag 2015-ben eredményezett az árbevétel-növekedés üzleti

eredmény növekedést. A pénzügyi tőkeáttétel a vállalati működés szempontjából jelen esetben kisebb jelentőségű, kiugró értékek a hipermarketeknél a beruházási és fejlesztési hitelek törlesztésénél jelentkeztek. A kombinált tőkeáttétel alapján elmondható, hogy a hipermarketek és a diszkontok a működési folyamatokat és a pénzügyi folyamataikat együttesen tekintve kockázatos tevékenységet folytattak. A hipermarketek alacsony szórású árbevétel-növekedési üteme ellenére együttesen az Auchan, a Spar és a Tesco vállalt magasabb kockázatot a kombinált tőkeáttétel alapján.

A vizsgálat során korábban említett okok és okozatok miatt mind a két bolt-típus veszteségesen működött 2014-ig, és csak 2015-ben tudtak jövedelmezően működni az összes jövedelmezőségi mutató eredménye szerint.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. 2005. évi CLXIV. törvény a kereskedelemről
2. Agárdi Irma–Bauer András (2000). Az élelmiszer-kiskereskedelem szerkezeti változásai és kialakult vállaltcsoportok Magyarországon Marketing & Menedzsment, XXXIV. évfolyam, 2000/3. sz., pp.8-14.
3. Bács Zoltán–Lukács János–Túróczi Imre–Zéman Zoltán (2016). A pénzügyi kimutatásokból számítható mutatószámok korlátai Controller Info IV. évf. 2016. 2. szám Budapest p. 97.
4. Fenyves Veronika–Tarnóczy Tibor –Vörös Péter (2014). Financial indicators in managerial decision-making Annals of The University of Oradea Economic Science 23:(1) Oradea p. 894.
5. Fenyves Veronika–Tarnóczy Tibor–Bács Zoltán (2016). Az Észak-alföldi régió élelmiszerjelle-gű vegyes bolti kiskereskedelmi tevékenységet végző vállalkozásainak elemzése Közép-Európai Közlemények IX. évfolyam 3. szám, 2016/3. No34 p. 167
6. Jankuné Kürthy Gy.–Stauder M.–Györe D. (2012). Az élelmiszer-kereskedelem termelékenysége és jövedelmezősége Agrárgazdasági Kutatóintézet Budapest ISBN 978-963-491-582-9, pp. 44-45.
7. KSH (2016). A kiskereskedelem 2015. évi teljesítménye KSH, Budapest, 2016 november
8. Péntes Györgyné (2005). A hazai élelmiszer-kiskereskedelem struktúrája az ezredforduló után Gazdaság és Statisztika (GÉS) 17. évfolyam, 4. szám p. 7.
9. Popp József–Juhász Anikó (2011). Az élelmiszerlánc szereplői közötti kapcsolatok hazánkban. GAZDÁLKODÁS 55. évfolyam, 1. szám, 8-18. pp.

Наукове видання

ACTA ACADEMIAE BEREKSASIENSIS

НАУКОВИЙ ВІСНИК

Том XVI

Друкується в авторській редакції з оригінал-макетів авторів

Матеріали подані мовою оригіналу

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен та інших відомостей.

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР *І.Орос*
ЗАСТУПНИКИ ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА *С.Черничко, М.Сюсько*
ВІДПОВІДАЛЬНИЙ РЕДАКТОР *І.Пенцкофер*
ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР *І.Силадій*
КОРЕКТУРА *І.Варцаба, О.Кордонець, М.Левринц*
ВЕРСТКА *В.Товтін*

Видавництво ТОВ «РІК-У»

Підписано до друку 26. 09. 2017 р.
Формат 70x100/16. Папір офсетний. Гарнітура Таймс. Друк офсетний.
Умовн. друк. аркушів 19,97. Наклад 300.

Віддруковано з оригіналів

Адреса редакції:
90202 Берегово, пл. Кошута, 6,
Закарпатський угорський інститут ім. Ф. Ракоці ІІ
Тел.: (03141) 4-24-35
E-mail: kiado@kmf.uz.ua